

עין משפט
גזר מצוה

מז:

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מסורת הש"ס

ח [א] [ב] אלפס פ"ה דמ"מ דף קח:|:
ח ב מתי"ז פ"ג מהל' טוען ונטען הל' א ופ"ח מהל' שקלים הל' ב ג טושי"ע ח"מ ס' תכ סע"י מב [וס'] פס סעף א [ו] [ויזו"ד] ס' שס סע"י א:
ט ג מתי" פ"ה מהל' מעשר שני הל' יג:
י ד מתי" שס פ"ד הל' י:

‏‏

רבינו חננאל

ובילדותיה היה שונה הכסף קונה את הזהב. אמר רב אשי כילדותיה מיסתברא ודייק ממתינ' דקנתי הנחשת קונה את הכסף ונדהא ואסיק' איצטריך סד"א הני פריטי דנחשת באתריה דסגין איתנו חריפי טפי ממכספא ואימא טיבעא הוי קמיל כיון דאיכא דוכתא דלא טגין בהו פירא הוו ואע"ג דחריפי טפי ממכספא. ואף רב חייא סבר דהבא טיבעא הוי דרב אדוף דינרי מברתיה דר' חייא וכו'. אמר רבא אהי גמא סבר דהבא טיבעא הוי דתניא פירושה שאמרו אחד משמונה גביהר האיטלקי למאי נפקא מינה לקידושי אשה לידע כי אין אשה מתקדשת בפחות ממכספה באיסר האיטלקי אבל הפרוטות עולות וירודות והעיקר חשבון זה הואיס. איסר אחד מכ"ד דינרי של כסף למאי נפקא מינה למקח וממכר פי' מי שמכר חפץ לחבירו ככך נכון איסרין חיוב לתת לו איסרין א' שהן כל כ"ד דינרי דני' דינ' של כסף שהן רביעי של סלע. דינר של כסף אחד מכ"ה דינרי של זהב למאי נפקא מינה לה' סלעין ופדיון הבן. פי' דינר כסף הוא רביעי סלע כ"ה דינר כסף הוו דינר של זהב נמצאו בדינר ו' סלעים ורביעי סלע נמצא פדיון הבן שהוא ה' סלעים ד' חומשין מדינר של זהב וסבר האי גמא עיקר המטבע דינר של זהב והכסף כמו פירות חשוב ואין משערינן אלא בדינר של זהב הילכך כשהן כ"ה דינר של כסף בדינר של זהב נותן לכהן כפריון חומשי דינרי שהן ד' חומשי דינר של זהב ואם ה' נותן לכהן כ"ד דינר שהן ד' חומשי דינר של זהב. אלא אם תאמר הכסף מטבע והזהב פירא משער גמא במידי דאוקריז וזיל שאם נמכר דינר זהב בכ"ה דינר כסף נותן לכהן כ' דינר

א' נראה דצ"ל שהן אחד מכ"ד מדינר של כסף שהן רביע של סלע.

נעשה בא"ל עד שאמצא מפתח.

דמתני' הלא צפרק אחיו נשך [לקמן דף עה.]. משום דשמה הלכה כהלל דפליגי התם אי הלכתא כהלל: **אחד** משמונה **באיסר**. ואי"ת דהכא משמע דאיסר הוי טבעא

טפי מפרוטא מדמנריך

פרוטא להיות ח' צאיסר ובפ"ק דקדושין (דף יב.) קאמר הא דלייקור איסרי הא דזול הא דתניא פרוטא אחד מו' צאיסר דזול איסרי וקס ל"ב צוזוז ועוד היכי פריך צסמון משער תנא צמידי דאוקרי וזול הא משער הכא תנא צאיסר דאוקרי וזול כדלאמר צקדושין וגם מדמשערת ליה צדינר של כסף אלמא לא קיץ ליה איסר וי"ל דהכי פירושו פרוטא אחד משמונה צאיסר ובאזיזה איסר שיש צדינר כסף כ"ד איסר ושיש כ"ה דינר צדינר של זהב והשתא כולוהו משער צדינר של זהב לכך פריך מינייה אלז צאיסר ודינר כסף לא משער מידי והוה מנ"י למימר כזולוהו נ"מ לקדושי אשה הוי מנ"י למימר כזולוהו נ"מ

למקח וממכר:

לַקְדוּשִׁי אִשָּׁה. הוּא מנִי למימר דנ"מ לחמש פרוטות דמתניתין (לקמן דף נה.) אלא חדא מנייהו נקט:

לַמִּקְחָ וּמִמְכָּר. פרש"י שאם מכר לו דינר ביותר מכ"ד

איסרין נתאנה לוקח ואם יש שמות יחילו וקשה דהא זימנין דזול איסרי כדלאמרי' צקדושין (שם) לכן נראה לפרש שאם מכר לו חפץ ככ"ד איסרין כשהיו כ"ד צדינר ואח"כ זול והיה ל"ב צדינר אינו יכול לפטור עצמו ככ"ד איסרין ולומר דינר הוא דלייקר ואיסרין עמדו צמקומן אלא יתן לו דינר כסף או ל"ב איסרין: **אחד** מכ"ה בדינר זהב. קשה לר"ת

איך היה צימיהם שזיה זהב יקר כל כך שדינר זהב היה שווה כ"ה דינר של כסף ועתה צומן הזה זקוק זהב שיה לכל היותר י"צ זקוקין כסף ואור"ת דינר זהב היה שוקל ב' דינרי כסף לפי שהוא כדד מכסף וגם דינר זהב היה עב משל כסף דלמר צאלו טריפות (חולין דף נה:) נשתייר הימנו כעזבי דינר זהב וכן פרק עושין פסין (עירובין דף יע.) ופרק צנזל דחגיגה (דף סו.) מה מוצא שאין צעוציו אלא דינר זהב משמע **דינר** זהב לא היה עוציו שיה לשל כסף והיה צעוציו וצמ שקלו שיה כ"ה דינר של כסף ואין להאריך כאן יותר צוה"ט):

ומבעא אפירי לא מחללינן. אע"ג דצהגזול קמא (ב"ק דף טז:) גבי מעות של צצל והם צצצל פריך אי מלכות מקפדת היכי ממטי להו דציץ צבו צמהה אלמא מחללינן טבעא אפירי התם שאני שהפירות הם כנדים להולין ולקנות מעות ירושלים מלכיות מקפדות ולא אפשר אלא לקנות צמהה:

לגבי

דינרין. ולימרו צ"ש אין מחללין ואנא ידענא דכל שכן סלעין על דינרין וכו' דכיון דדהצא לגבי פירא פירא הוא כ"ש לגבי כסףא: **הוה אמנא**. דלא איפלוג צ"ה עלייהו אלא צפירות אלז צסלעין אימא מודי להו דאין מחללין על דינריס: **ספסייס דרבי יוחנן** [והא] **דאמר**. לצ"ש אין מחללין אפילו פירות על דינרין דשמעינן לרבי יוחנן דאיכא למ"ד דהצא פירא הוי ואפילו לגבי נפשיה:

דחריף. יולא צהולאה ועובר לסוחר: **כילדוסיס מספצנא**. דודאי כן

קיבלה מרצו ר"מ סתם משנה שלו מדלאתייה צהדה הנחשת קונה את הכסף: **אי אמרס צסלמא**. הכסף קונה את הזהב דלגבי דהבא דאלטריך [מסנייה הכסף אינו קונה את הנחשת. דאע"ג דלגבי דהבא

הוי פירא לגבי נחשת דלא חשיב הוי טבעא: **אלא אי אמרס נו'**. והזהב קונה את הכסף דלאתייה למא לי ללאתניו מו הנחשת קונה את הכסף: **אזויף דינרי**. לזה זהובים: **אסא לקמיה דר' חייא**. מושש היה משום רצית: **אי אמרס צסלמא דהצא טבעא הוי**. ואין היוקר והזול תלוי צהן אלא הזול תלוי צמעות דמעות הכסף הם שהזול להנתן הדצה צדינר וזה מטבע הלוח ומטבע יקבל: **הוה ליה סאה צסאש**. שהיוקר והזול תלוי צפירות: **ואסור**. דמתן לקמן (דף עה.) לא יאמר אדם לחצירו הלויני כור חטין ואני נותן לך צגורין שמה יוקרו ויצא לדיי רצית: **דינרי הוו ליה**. כשלוה את אלו וגבי סאה צסאה תנא' אכל אומר לו הלויני עד שיצא צני או עד שאלמא המפתח שאלו צצידו נקיין למלוה וצצשותו הוקרו דרצית: סאה צסאה דרצנן וצבי האי גונא לא גזור: **לקדושי אשה**. שאמרו חכמים צפרוטא הודיעך כמה היא פרוטא: **למקח וממכר**. מכר לו דינר ציותר מעשריס וארצע איסרין כל מה שהעלה יתר על כן נתאנה לוקח ואם יש אונאה שמות יחזיר אונאה: **לפדיון הבן**. שהוא חמשה שקלים ושקל דלזרימא' הוא סלע והסלע ד' דינרי כסף שהם כ' דינר ואם נתן לו אצי הבן דינר זהב מחזיר לו הכהן חמשה דינרי כסף: **אי אמרס צסלמא דהצא טבעא הוי**. ואין היוקר והזול תלוי צו: **משער סנא צמידי דקיץ**. שיער תנא פדיון הבן צמטצע הקצוב שאפי' צומן שאינו נמכר יותר מעשריס דינרי כסף יחזיר לו הכהן ו' ה' דינריס שהוצא תמיד דמיו קלוצין כ"ה דינריס שהוא המטצע והכסף הוי פירא לגביה והמעצ הן שהוקרו ואם נמכר צשלשים לא יחזיר לו הכהן אלא ו' חמיסית שצדמיו צדמיו לעולם קלוצין וארצעה חומשי דמיו הן פדיון הבן: **סנן ססס**. צמסכת מעשר שני: **לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב** מי שיש לו סלעין כסף מעשר שני לא יחליפם צדינר זהב להקל המשוו מעליו: **טבעא אפירא לא מחללינן**. דרחמנא אמר וזרת הכסףא: **אלז פירוס**. ראשונים של מעשר שני: **דצרי סכל מחללינן**. על דינרי זהב. דאפי' לצ"ש דלמרי פירא הוא לגבי כסףא מודו דלגבי פירא טבעא הוא: **מידי דהוה אכסף לצ"ה** זהב לצ"ש אנו למדין מכסף לצ"ה כדמפרש ואזיל: **לגבי פירא טבעא הוי**. דקתני סלעין. אלמא תחילת הפירות נתחללו על הכסף ומודו צ"ה דקדשו צמעשר: **אף צפירות על דינרין מחלוקת**. שמאי והלל דלצ"ש פירא הוא ואין מחללין: **לפלגו צפירות על**

אסור

א' עיין פרש"י לקמן מו: ד"ה דלא סניג. ב' לקמן מו. עה.ג. א' עדיות פ"ד מ"ז קדושין יב. [מוס'] דצ"צ פ"ה. ד' מ"ש פ"ב מ"ז, א' [לקמן עה.]. ו' חמשי' שצדמיו דהיינו ד' דינרין. רש"י. ו' דהיינו ששה דינרין. רש"י. ח' ודברים יד. ט' ונע"ע צמוס' צמוטות טז. ד"ה נתן וכו' וצמוס' שטעות מד: ד"ה התקבלת וכו' וצמוס' צמורות ג. ד"ה דמודצנא וצמוס' וצמוס קטו: ד"ה גצנא,

‏‏

מוסף רש"י

דסגיי. לזון הילין הוא (לקמן חז).

‏‏

רבינו חננאל (המשך)

בפדיון שהן ד' חומשי דינר ואם הם ל' נותן כ' שהן שני שלישי דינר זהב ואם הוקרו ועמדו ט"ז דינרי כסף בדינר של זהב חיוב לתת לכהן דינר זהב ושליש דינר זהב למלאות לו כ' דינרי כסף אלא ודאי האי גמא סבר דהבא טיבעא הוי נחביר כי זה התנא סבר דהבא טיבעא הוי. ור' חייא ור' אשי דהויא בתרא סברי דהבא טיבעא הוי ובשניו דחינן לטעמיה ואית מאן דאמר אשינו לא סמכינן. ג' הויא המחזור ועיקרם צמוריה שותיהן הראשונה והשניה עלו בקרשיא והשלישית היא המחזור ועיקרם צמין מעשר שני ונתתה בכסף. ונתתה הכסף בכל איסר תאורז בפשך תנן התם במעשר שני פ"ב ב"ש אומר לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב וכו' מחזירין אמר רבי עקיבא אני עשיתי לרבן גמליאל ולר' יהושע שני כספס דינרי זהב. פי' אדם שמכר מעשר שני של כסף וביקש עוד למכור הסלעים בדינרי זהב בית שמאי סברי דהבא פירי הוי ואין לאדם לקנות בדמי מעשר שני פירות אלא בירושלים לבדו ולפיכך חזין לירושלים לא יעשה. וכו' סברי דהבא טיבעא הוי וכספא פירא ומותר למכור פירות מעשר שני במטבע ברחוק חוץ מירושלים. וחלקו ר' יוחנן וריש לקיש חד אמר בסילעין על דינרין מחלוקת אבל פירות בדינר זהב אפי' לב"ש מחללין דדינרי זהב פירות דדאי טיבעא הוי וחד אמר בפירות על דינרין מחלוקת וכל שכן בסלעין על דינרין ואמרי' תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר אפי' בפירות